Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

JULES VERNE

Utazás a Föld középpontja felé

Fordította: Hegedűs István

Editura KEDVENC Kiadó
Székelyudvarhely 2021
ISBN 978-606-8638-94-2

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

E mű részleteinek vagy teljes egészének közlése bármilyen médiában a kiadó írásbeli engedélye nélkül tilos és bűncselekmény a hatályban levő törvények szerint.

Reproducerea parţilă sau integrală a ediţiei fără acordul editurii este interzisă şi va fi pedepsită conform legilor în vigoare.

Megrendelhető:

0744505331

0744611095

E-mail: kedvenckiado2012@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VERNE, JULES
Utazás a Föld középpontja felé / Jules Verne - Odorheiu Secuiesc: Kedvenc Kiado, 2021
ISBN 978-606-8638-94-2

821.111

1.
Nagybátyám váratlanul hazaérkezik

1863. május 24-én, vasárnap történt, hogy a nagybátyám, Lidenbrock professzor loholva érkezett haza a Königstrasse 19-be, Hamburg óvárosának egyik legrégibb utcájába.

A derék Márta azt hihette, hogy alaposan elkésett az ebédfőzéssel, mert az étel még alig kezdett el sisteregni a fazékban.

No hiszen – gondoltam magamban –, ha a nagybátyám, a világ legtürelmetlenebb embere, éhes, akkor most jó kis ribillió lesz!

– Már itt is van Lidenbrock úr! – szólt be a jó Márta rémülten az ebédlőajtón.

– Igen, Márta, de az ebéd joggal nincs készen, mert még nincs kettő. Csak most ütötték el a felet a Szent Mihály-templomban.

– De hát, akkor miért jön már Lidenbrock úr?

– Minden bizonnyal megtudjuk tőle.

– Már itt is van! Menekülök! Axel úr, maga majd magyarázza meg neki... – És a derék Márta ezzel sebesen visszavonult konyhai laboratóriumába.

Egyedül maradtam. De megmagyarázni valamit a világ legingerlékenyebb professzorának – hát ez nem való az én kissé félénk természetemnek. Ezért máris bölcsen indultam, hogy eltűnjek emeleti szobácskámban, amikor megcsikordult a bejárati ajtó, nagy lábak recsegtették meg a falépcsőt, és a ház ura, átloholva az ebédlőn, beviharzott dolgozószobájába.

Már az ebédlőn átloholtában egy sarokba vágta diótörőfejű sétapálcáját, az asztalra vetette nagy karimájú, bolyhos kalapját, és harsányan odaszólt nekem:

– Axel, gyere velem!

Még megmoccanni se volt időm, már türelmetlenül rám ripakodott:

– Mi az, még nem vagy itt?

Bependerültem félelmetes mesterem dolgozószobájába.

Otto Lidenbrock nem volt rossz ember, ezt el kell ismernem, de ha-

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

csak gyökeresen meg nem változik, ami valószínűtlen, akkor szörnyű különc marad élete végéig. Hanem azért igazi tudós volt. Néha ugyan kísérletezés közben eltörte a kísérleti mintát, mert túl hevesen ragadta meg, de igazi geológustehetsége a mineralógus szemével párosult.

Ami a külsejét illeti, képzeljenek el egy magas, sovány, makkegészséges embert, fiatalosan szőke hajjal – ami vagy tíz évvel megfiatalította ezt az ötvenes férfit. Nagy szeme szüntelenül járt tekintélyes szemüvege mögött, hosszú, keskeny orra olyan volt, mint a késpenge; a rosszindulatúak azt állították, hogy ez az orr mágneses is, és magához rántja a vasreszeléket. Ez puszta rágalom: csak a tubákot rántotta magához, de azt aztán, mi tagadás, bőségesen!

Ha ehhez még hozzáteszem, hogy nagybátyám öles léptekkel járt, és járás közben ökölbe szorította a kezét, ami mind heves vérmérsékletének a jele, akkor elég jól megismerték ahhoz, hogy ne nagyon vágyjanak a társaságára.

Nagybátyám német professzor létére meglehetősen gazdag is volt. A ház, amiben lakott, az övé volt, a pincétől a padlásig, lakóival együtt. A lakók: keresztlánya, a tizenhét éves virlandi Grauben, a jó Márta és én. Én az unokaöcs és árva fiú kettős minőségében kísérleteinél segédkeztem. Meg kell vallanom, hogy nagy kedvvel kóstolgattam a geológia tudományát. A véremben volt a mineralógia, sose unatkoztam féltett kőzeteim közt.

Végül is boldogan lehetett élni a königstrassei házban, tulajdonosa türelmetlenkedései ellenére, mert ha kissé kemény is volt a modora, azért alapjában véve szeretett engem. Hiába, ez az ember képtelen volt várni, és örökké sietett. Amikor áprilisban a szalon cserepeibe rezeda- és hajnalkatöveket ültetett, reggelenként odajárt meghúzogatni a leveleket, hogy gyorsabban nőjenek.

Bizony, egy ilyen különcnek vakon kell engedelmeskedni. Én tehát bependerültem az irodájába.

2.
Mire bukkant a könyvek szerelmese?

Nagybátyám hatalmas utrechti bársony karosszékébe süppedve ült, kezében könyvet tartott, és mélységes elragadtatással tanulmányozta.

– Micsoda könyv! Micsoda könyv! – kiáltott fel.

Ez a felkiáltás eszembe juttatta, hogy Lidenbrock professzor szabad perceiben könyvbolond is volt; de csak azok a régi könyvek értek valamit a szemében, amik fellelhetetlenek vagy legalábbis olvashatatlanok voltak.

– Ide nézz, hát nem látod? – szólt. – Ezt a felbecsülhetetlen kincset találtam ma, a Hevelius zsidó boltjában böngészve.

– Csodálatos! – lelkesedtem kötelességszerűen.

Eközben nagybátyám nyitogatta-csukogatta a régi könyvet. Mit tehettem volna, meg kellett kérdeznem, mit tartalmaz, bár a legkevésbé sem érdekelt.

– És mi a címe ennek a csodálatos kötetnek? – kérdeztem. Érdeklődésem túlságosan heves volt ahhoz, hogy őszintének hasson.

Nagybátyám felélénkült.

– Ez a Heims-Kringla, Snorre Sturlasson híres, XII. századbeli izlandi szerző műve, az Izlandban uralkodott norvég hercegek krónikája!

– Úgy? – közönyösségem kezdett oszladozni. – Szép a szedése? – érdeklődtem.

– A szedése? Hogyhogy a szedése, Axel, te szerencsétlen! Hát azt hiszed, hogy ez nyomtatott könyv? Te műveletlen alak, ez kézirat, méghozzá rúnaírásos!

– Rúna?

– Igen. Tán csak nem kívánod, hogy most megmagyarázzam ezt a szót?

– Isten őrizz! – feleltem, az önérzetében megsértett ember hangján. De nagybátyám máris folytatta, és kéretlenül is oktatni kezdett:

– A rúnák a valamikori Izlandban használt írás betűi, a hagyomány

Libris
Respect pentru oameni și cărți

szerint maga Odin főisten találta ki őket. Nézd csak meg, csodáld meg, te istentelen, micsoda betűk születtek egy isten agyában!

Felelet helyett már arra készültem, hogy leboruljak – ez a fajta válasz tetszik a legjobban az isteneknek és a királyoknak, mert megvan az az előnye, hogy sose hozhatja zavarba őket –, amikor egy váratlan esemény félbeszakította a beszélgetést.

Egy gyűrött pergamen lap csúszott ki a könyvből, és hullott le a földre.

Nagybátyám szinte rávetette magát a lapocskára. Mohóságát megérthetik, hiszen az ő szemében egy ódon irat, ami talán időtlen idők óta rejtőzött ebben a régi könyvben, rendkívül értékes lehetett.

– Hát ez meg mi?! – kiáltott fel.

És máris gondosan simítgatni kezdte asztalán a körülbelül 15 centiméter hosszú, 9 centiméter széles pergamendarabot, amin titokzatos betűkkel rótt sorok futottak végig.

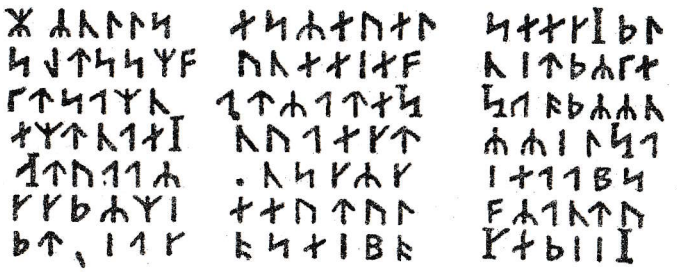

Íme, a szöveg pontos másolata. Be akarom mutatni ezeket a különös jeleket, mert nekik köszönhető, hogy Lidenbrock professzor és az unokaöccse belevágott a XIX. század legfurcsább expedíciójába.

A professzor néhány pillanatig elmélyedt a betűsorok vizsgálatában, majd szemüvegét levéve így szólt:

– Ez rúnaírás. A betűk tökéletesen azonosak a Snorre Sturlasson-kézirat betűivel. De vajon mit jelent a szöveg?

Örültem, hogy professzorom nem értette a szöveget, mert úgyis az

volt az érzésem, hogy a rúnaírást a tudósok találták ki szegény földi halandók bolondítására. Mert hogy nem értette, az kiviláglott abból is, hogy az ujjai iszonyú táncba kezdtek.

– Pedig ez óizlandi nyelven van – dünnyögte a fogai közt.

És ezt Lidenbrock professzornak tudnia kellett, hiszen valóságos nyelvzseni hírében állott. Nem mintha folyékonyan beszélt volna az emberiségnek mind a kétezer nyelvén és négyezer nyelvjárásán, de azért tekintélyes részüket ismerte.

Előre látható volt tehát, hogy ezt az akadályt a rá oly jellemző hevességgel le fogja győzni – és amikor a kandalló párkányán kettőt ütött az óra, felkészültem rá, hogy hangos jelenetnek leszek tanúja.

Így is lett. A derék Márta benyitott a dolgozószoba ajtaján, és így szólt:

– Kitálaltam a levest.

– Az ördög vigye a levest meg a csinálóját, meg azt is, aki megeszi! – ordította nagybátyám.

Márta kimenekült. Utána futottam, és magam se tudom, hogyan kerültem szokott helyemre az ebédlőasztalnál.

Néhány pillanatig vártam. A professzor nem jött. Emlékezetem szerint ez volt az első alkalom, hogy elmulasztotta a szertartásos ebédet. És méghozzá milyen ebédet! Petrezselyemleves volt, sonkás omlett, hozzá szerecsendióval ízesített sóska, borjúhús szilvakompóttal és desszertként apró sütemény, mindez megöntözve egy kis illatos moseli borral.

Hát ezt szalasztotta el a nagybátyám egy ócska papírért. Én mint odaadó unokaöcs, kötelességemnek éreztem, hogy helyette is egyem – és ezt lelkiismeretesen meg is tettem.

– Mégiscsak furcsa! – zsörtölődött felszolgálás közben a derék Márta. – Hogy Lidenbrock úr ne üljön az asztalhoz...

– Egészen hihetetlen!

– Valami nagy baj lesz ebből – csóválta fejét az öreg szolgáló.

Véleményem szerint más nagy baj nem volt várható, mint hogy nagybátyám irtózatos jelenetet rendez majd, amikor felfedezi, hogy az ebédje elfogyott.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Az utolsó falatnál tartottam, amikor harsány hang zavart meg a desszert élvezetében. Egy ugrással a dolgozószobában termettem.

3.
Saknussemm titkosírása

– Ez kétségkívül rúnaírás – mondta a professzor, szemöldökét ráncolva. – De valami titka van, és azt ki fogom deríteni, akármi lesz is...

Heves mozdulattal szakította félbe önmagát.

– Ülj oda – mutatott az asztalra – és írj! Egy pillanat alatt felkészültem az írásra.

– Most lediktálom neked a mi ábécénk minden olyan betűjét, amely megfelel valamelyik izlandi jelnek. Majd meglátjuk, mi alakul ki belőle. De az istenért, el ne tévessz egy betűt!

Megkezdődött a diktálás. Minden erőmből igyekeztem pontosan írni, és az egymás mellé tett betűkből a következő értelmetlen szavak alakultak:

mm.rnlls	esreuel	seecJde
sgtssmf	unteief	niedrke
kt,samn	atrateS	Saodrrn
emtneI	nuaect	rrilSa
Atvaar	nscrc	ieaabs
ccdrmi	eeutul	frantu
dt,iac	oseibo	KediiY

Amint a munkát befejeztük, nagybátyám megragadta a papírt, és hosszan, figyelmesen tanulmányozta.

– Mit jelent ez, mit jelenthet ez? – ismételgette gépiesen.

Hát én aztán igazán nem tudtam volna válaszolni a kérdésére. Igaz, hogy a kérdés nem is nekem szólt, és ő tovább is csak magában beszélt: – Ez alighanem titkosírás, ahol az értelmet szándékosan összekevert betűk mögé rejtették, és csak akkor válik belőlük értelmes

mondat, ha sikerül elrendezni. Nem lehetetlen, hogy valami nagy felfedezés magyarázata vagy kiindulópontja van a kezünkben!

Én a magam részéről úgy gondoltam, hogy semmi sincs a kezünkben, de ezt a véleményemet bölcsen magamban tartottam.

A professzor most a könyvet és a pergamendarabkát vette kézbe, és összehasonlította őket.

– A két írás nem ugyanattól a kéztől származik – mondta. – A titkosírás későbbi, mint a könyv, erre csalhatatlan bizonyítékom is van. Az első betű kettős m, amit hiába is keresnénk Sturlasson könyvében, mert csak a XIV. században került bele az izlandi ábécébe. Így tehát, legalább kétszáz év telt el a könyv és a lapocska megírása közt.

El kellett ismernem, hogy ez elég logikusan hangzott.

– Arra gondolok, hogy talán a könyv valamelyik tulajdonosa írta ezeket a titokzatos betűket. De ki az ördög lehetett az? Hátha ráírta valahova a nevét?

Nagybátyám letette a szemüvegét, erős nagyítót vett elő, és gondosan végigvizsgálta a könyv első lapjait. A második lap hátán, a címoldal fonákján egy kis foltot fedezett fel, olyan volt, akár egy tintapaca. De ha közelebbről megnézte az ember, fel lehetett fedezni néhány elmosódott betűfélét. Nagybátyám érezte, hogy ez fontos, tovább szemlélte, és erős nagyítója segítségével végül is felfedezte a következő, rúnaírással írt szöveget:

Ezt azután már könnyen elolvasta.

– Arne Saknussemm! – kiáltott fel diadalmas hangon. – De hiszen ez név, méghozzá izlandi név, egy XVI. századi tudósé! Híres-nevezetes alkimista volt!

Bizonyos csodálattal néztem a nagybátyámra.

– Abban a korban az igazi, az egyedüli tudósok az alkimisták voltak – magyarázta. – Avicenna, Bacon, Lulle, Paracelsus olyan dol-

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

gokat fedezett fel, hogy joggal lepődünk meg rajtuk ma is. Nem lehetetlen, hogy ez a Saknussemm valami világraszóló találmányát írta le titkosírással. Alighanem ez történt. Sőt biztos.

A professzor fantáziája kigyulladt erre a feltevésre.

– Biztosan így is van – kockáztattam meg –, de mi oka lehetett annak a tudósnak arra, hogy valami remek felfedezését így elrejtse?

– Mi oka, mi oka? Eh, mit tudom én! Hát Galilei nem ezt tette a Szaturnusszal kapcsolatban? No de majd meglátjuk! Megfejtem én ennek az okiratnak a titkát, addig nem eszem, nem alszom, amíg ki nem találtam!

Ejha! – gondoltam magamban.

– De te sem ám, Axel! – tette hozzá.

Még szerencse, hogy kettő helyett ebédeltem – vigasztaltam magam.

– Először is – folytatta – rá kell jönnünk, milyen nyelven íródott ez a szöveg. Ez nem lehet nehéz.

Felkaptam a fejem. Nagybátyám folytatta a monológját:

– Sőt ennél mi sem egyszerűbb. 132 betű van a szövegben, ebből 80 mássalhangzó, 52 magánhangzó. Nagyjából ilyen arányokon épültek a déli nyelvek szavai, az északiakban sokkal több a mássalhangzó. Tehát dél-európai nyelvről van szó.

Következtetései teljesen helytállóknak tűntek.

– De melyik ez a nyelv?

Erre vártam én is a feleletet tudósomtól, mert meggyőződhettem róla, hogy igen alapos elemző.

– Ez a Saknussemm – folytatta – művelt ember volt. Ha tehát nem az anyanyelvén írt, akkor valószínűleg a XVI. század tudósainak nemzetközi nyelvét választotta, vagyis a latint. Ha tévedtem, akkor még megpróbálkozhatom a spanyollal, franciával, olasszal, göröggel vagy héberrel. De a XVI. századi tudósok általában latinul írtak. Így hát jogomban áll eleve kijelenteni: ez latin szöveg.

Összerándultam. Latinórai emlékeim fellázadtak a gondolat ellen, hogy ezek a zagyva szósorok Vergilius édes nyelvén íródtak volna.

– Igen, latin – folytatta nagybátyám –, de elrontott latin.

No hiszen – gondoltam –, beleöregszel, bácsikám, mire ezt rendbe teszed!

– Vizsgáljuk meg jól – vette újra kezébe azt a szöveget, amit én írtam le. – Ez a 132 betű látszólag rendetlenül követi egymást. Vannak szavak, melyekben csak mássalhangzók állnak, mint az elsőben: „mm.rnlls", másokban éppen ellenkezőleg, túl sok a magánhangzó, mint például a második oszlop második szavában: „unteief" vagy az utolsó előttiben: „oseibo". Ezt az elrendezést biztosan nem találomra csinálták, hanem egy matematikai rendszer szerint állították sorba a betűket. Biztosra veszem, hogy eredetileg szabályosan leírták a mondatot, aztán valamilyen rendszer szerint megkeverték. Ezt a rendszert kell felfedezni. Aki megszerzi a titkosírás kulcsát, az folyékonyan olvashatja a szöveget. De mi ez a kulcs? Axel, tudod a kulcsát?

A kérdésre nem válaszoltam, meg is mondom, miért. A szemem megakadt a falon függő képek egyikén, Grauben portréján. Nagybátyám nevelt lánya akkoriban Altonában volt, egy rokonánál, és én nagyon búsultam utána, mert most már megvallhatom: a szép virlandi lány és a professzor unokaöccse szerette egymást, a németekre jellemző türelemmel és békével. Nagybátyám tudta nélkül jegyeztük el egymást, mert ő annyira csak geológus volt, hogy nem értett volna meg hasonló érzelmeket. Grauben csinos, kék szemű, szőke lány volt, kissé túlságosan komoly, meggondolt. De engem szeretett, én pedig egyenesen imádtam – ha ugyan létezik ez a kifejezés a jó németek nyelvén.

Az én kis virlandi szerelmem képe tehát egy pillanat alatt elvezetett a valóságból az ábrándok és emlékek közé.

De a nagybátyám öklével az asztalra csapott, és így hirtelen visszarántott a valóságba.

– Lássuk csak – mondta –, ha egy mondat betűit össze akarjuk keverni, az első ötletünk az, hogy függőlegesen írjuk le a szavakat, nem vízszintesen.

No lám – gondoltam.

– Meglátjuk, mi lesz belőle. Axel, írj le bármilyen mondatot erre a

Libris.hu
Respect Benzi barátnő csapt

papírra, de ne egymás után írd le a betűket, hanem egymás alá, függőleges oszlopokba, és csinálj belőlük ötös vagy hatos csoportokat.

Megértettem, hogy mit akar, és azonnal leírtam, fentről lefelé:

N n e , a p b
a s t d , G e
g z l r s r n
y e e á z a !
o r k g é u

– Rendben van – mondta a professzor, de nem olvasta el a szöveget. – Most írd ezt le vízszintes sorokban.

Szót fogadtam és az eredmény ez volt:

Nne,apb
astd,Ge
gzlrsrn
yeeáza!
orkgéu

– Kitűnő! – mondta a nagybátyám, és kitépte a kezemből a papírt. – Ez már hasonlít is erre az ősrégi iratra. A magán és- mássalhangzók ugyanolyan összevisszaságban csoportosulnak. Még nagybetűk is vannak a szavak közepén, sőt vesszők is, ugyanúgy, mint Saknussemm pergamenjén!

Kénytelen voltam elismerni, hogy megjegyzései találóak.

– Most tehát – fordult hozzám a nagybátyám –, ha el akarom olvasni, amit írtál, csak össze kell olvasnom minden szó első betűjét, aztán a másodikat, a harmadikat és így tovább...

És ezzel nagy meglepetésére – és az enyémre is – felolvasta:

– „Nagyon szeretlek, drága, szép Grauben!" Hm... – szólt a professzor.

Hát igen, amilyen mafla szerelmes voltam, szinte tudtomon kívül írtam le a kompromittáló mondatot.

– Úgy, szóval szereted Graubent? – vette fel a nagybátyám a gyámi hangot.

– Igen... nem... – dadogtam.

– Úgy, szereted Graubent – ismételte gépiesen. – Na, most alkalmazzuk ezt az eljárást erre a dokumentumra.

Ezzel ismét elmerült tanulmányaiban, és el is feledkezett oktalan kijelentésemről. Oktalannak nevezem, mert az ő tudós feje nem foghatta fel a szív szavát. Szerencsére azonban az irat minden másról elterelte a figyelmét.

Hozzáfogott a döntő kísérlethez, módszere kipróbálásához. Szeme villámokat szórt a szemüvegen át, az ujja reszketett, amikor kézbe fogta a pergamen lapot. Szemmel láthatólag izgatott volt. Néhányszor hangosan köhintett, aztán komor hangon olvasta fel a szavak első és második betűjét egymás után. Ezt diktálta:

mmessunkaSenrA.icefdoK.segnittamurtn
ecertserrette,rotaivsadua,ednecsedsadne
IacartniiluJsiratracSarbmutabiledmek
meretarcsilucoYsleffen SnI

Meg kell mondanom, hogy amikor befejezte, magam is izgatott lettem. Ezek az egyenként diktált betűk semmit se mondtak nekem, azt vártam tehát, hogy a professzor csodálatos latinsággal remek mondatot formáljon belőlük.

De mi történt? Az asztal megrázkódott nagybátyám dühödt ökölcsapása alatt. A tintásüveg felugrott, a toll kiesett a kezemből.

– Ez nem az – kiáltott fel a professzor –, ennek semmi értelme!

Mint a kilőtt puskagolyó, úgy nyargalt át a dolgozószobáján, hógörgetegként zúdult le a lépcsőn, kirohant a Königstrasséra, és eltűnt.